

22. januar 2009

VÆKSTPAKKE KAN TAGE TOPPEN AF LEDIGHEDSSTIGNING

Den nuværende udvikling i dansk økonomi er så alvorlig, at en vækstpakke kun vil tage toppen af den ledighedsstigning som med sikkerhed er på vej. Med udsigt til negativ vækst og stigende ledighed anbefaler AE, at regeringen forbereder en vækstpakke med offentlige investeringer.

Udsigterne for dansk økonomi bliver stadig mere dystre. Udviklingen i de kommende år peger mod negativ vækst og stigende ledighed. Senest har Dansk Industri i deres prognose fra januar 2009 skønnet, at væksten i 2009 ender på -1,9 pct. Det vil i givet fald være den laveste vækst siden midten af 1950'erne.

Det er ikke muligt at ride på toppen af en højkonjunktur årti efter årti. Omvendt er det muligt at føre en konjunkturstabiliserende politik gennem en aktiv finanspolitik, der tager toppen af et opsving og lægger en bund under en økonomisk krise.¹

AE anbefaler i den nuværende økonomiske situation en vækstpakke, der primært fokuserer på offentlige investeringer.

Offentlige investeringers virkning på beskæftigelsen

Socialdemokraterne har konkret anbefalet at øge/fremrykke offentlige investeringer for 5 mia. kr. i deres finanslovsforslag for 2009. Modelberegninger viser, at det isoleret vil bidrage positivt til beskæftigelsen med 5.000 personer på ét års sigt. LO har konkret foreslået øgede offentlige investeringer for 17 mia. kr., hvilket isoleret set vil øge beskæftigelsen med 17.000 personer. Det fremgår af tabel 1.

Tabel 1. Beskæftigelsesvirkning af øgede offentlige investeringer i personer.

	2009/10
Offentlige investeringer øges 5 mia. kr.	5.000
Offentlige investeringer øges 17 mia. kr.	17.000

Kilde: AE pba. ADAM-modellen.

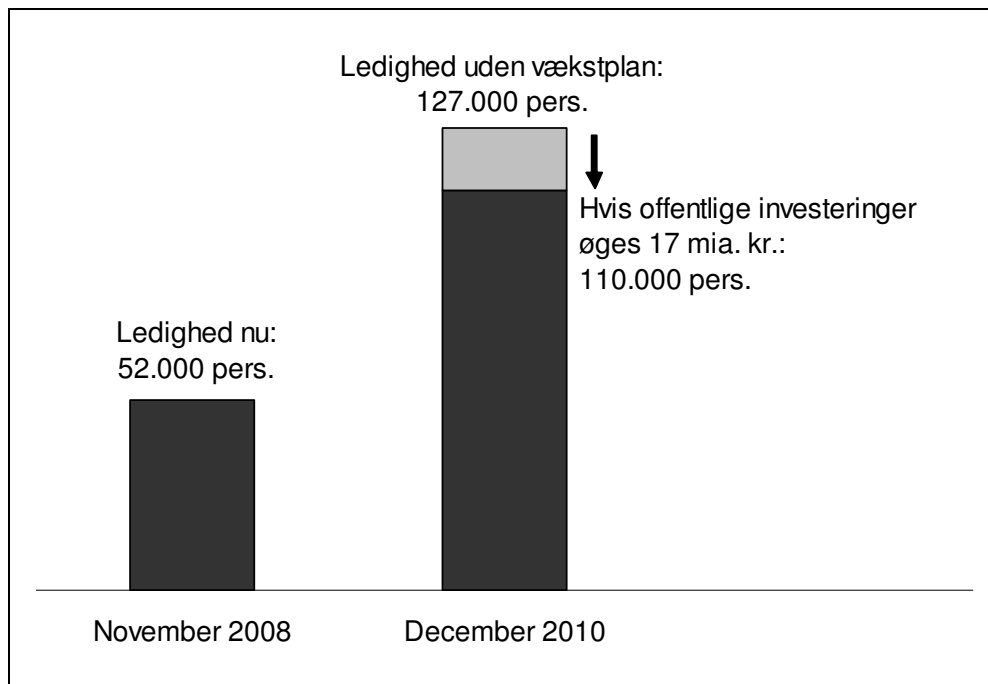
¹ I princippet kan Danmark også føre en aktiv pengepolitik, men i kraft af Danmarks fastkurspolitik overfor euroen er den danske pengepolitik i praksis styret af den europæiske centralbank ECB.

Den præcise beskæftigelsesvirkning afhænger imidlertid af, hvor meget der er reparationer/vedligehold, som har stor beskæftigelsesvirkning, og hvor meget der er nyanlæg, som har mindre beskæftigelsesvirkning, men i højere grad er kapitalintensivt.

Fra august 2008, hvor ledigheden bundede, til november er ledigheden steget med i alt 5.500 fuldtidspersoner til 52.000 personer. Vi hører dagligt om massive fyringer, og vi frygter at stå med over 100.000 arbejdsløse allerede ved udgangen af 2009, svarende til en fordobling af ledigheden. De seneste seks prognoser fra regeringen, De Økonomiske Vismænd og flere førende banker viser, at det i gennemsnit forventes, at ledigheden stiger til 127.000 personer frem mod slutningen af 2010.

I det lys kan de beskrevne vækstpakker ikke fastholde den nuværende lave ledighed, men kun tage toppen af ledighedsstigningen. Det fremgår af figur 1. Det gælder ikke kun ledigheden inden for bygge- og anlægssektoren, men også inden for både industri og serviceerhvervene, som bl.a. laver materialer og transporterer dem til byggepladsen.

Figur 1. Ledighedsstigning frem mod slutningen af 2010 med og uden offentlige investeringer for 17 mia. kr.

Kilde: AE pba. den gennemsnitlig forventede ledighedsstigning i seks prognoser indenfor de seneste par måneder fra hhv. Nordea (jan. 09), DI (jan. 09), Danske bank (dec. 09), Jyske bank (dec. 08), Regeringen (dec. 08), Vismændene (nov. 08) samt ADAM-modellen.

Lavkonjunkturer har ikke en fast længde eller styrke. I perioden 1972 til 2007 har der været fire lavkonjunkturer, som har varieret fra to til syv år og i gennemsnit været 3½ år. Derfor vil ledigheden med stor sandsynlighed også stige i 2011.

En vækstpakke har – udover at tage toppen af ledighedsstigningen – desuden til formål at dæmme op for et endnu voldsommere stemningsskifte hos forbrugere og virksomheder og derved dæmme op for en negativ økonomisk spiral.

Endvidere kan en vækstpakke bidrage til at mindske tilbagetrækningen fra arbejdsmarkedet. Flere undersøgelser viser, at sandsynligheden for at gå på efterløn øges markant i tilfælde af ledighed. Disse personer er typisk tabt for arbejdsmarkedet for altid. Tilsvarende viser den økonomiske historie, at dårlige konjunkturer har ledt til politiske reaktioner i form af oprettelse af tilbagetrækningsordninger (overgangsydelse og efterløn).

Mange investeringsprojekter at tage fat på

I lyset af den nuværende økonomiske udvikling anbefaler AE, at alle relevante og rentable offentlige investeringsprojekter, som umiddelbart kan sættes i gang, gøres klar allerede nu. Det er afgørende, at de første spadestik kan tages allerede fra sommeren 2009, hvis økonomien udvikler sig som forventet.

Det er imidlertid væsentligt at holde for øje, at uanset konjunktursituationen udestår der vedligehold af offentlige bygninger og anlæg.

En rapport fra COWI til Dansk Byggeri (fra 2008) viser, at der er et vedligeholdelsefterslæb i kommunerne på 8 mia. kr. Dette tal stiger med 1½ mia. kr. årligt, hvis der ikke investeres. COWI-rapporten viser, at det særligt er på folkeskoleområdet, at investeringer halter. Rapporten angiver, at der ikke er indregnet følgeskader, der opstår som konsekvens af udskudt eller mangelfuld vedligeholdelse, og at følgeskader erfaringsmæssigt kan fordyre vedligeholdelse med op til 30 %.

Derudover har Arbejdstilsynet dokumenteret, at det ikke kun står slemt til med uhumske toiletter, men at 7 ud af 10 folkeskolars indeklima får en sur eller meget sur smiley ved en gennemgang af 337 folkeskoler.

Endvidere har AE, på baggrund af Finansministeriets egne tal, vist, at investeringer i folkeskolen, på baneområdet og på handicapområdet er faldet under VK-regeringen.

Offentlige investeringer i bl.a. renovering af offentlige bygninger kan sættes i gang hurtigt. Det gælder uhumske toiletter, manglende botilbud til handicappede og sindslindende samt energirenovering af offentlige bygninger som er rentable ved at mindske energjudgifterne og samtidig giver en miljøgevinst.

Tilsvarende bør man formode, at en række infrastrukturinvesteringer kunne sættes i gang forholdsvis hurtigt. For selvom regeringens i december 2008 præsenterede en ny trafikplan, så er langt størstedelen af projekterne gengangere, som allerede er besluttet tidligere. Blandt andet traf man allerede i trafikaftalen fra oktober 2006 beslutning om genopretning af Banedanmarks spor m.v. samt udskiftning af Banedanmarks nuværende signalanlæg. Tilsvarende kan man ved en sammenligning af regeringens investeringsplan fra 2003 og trafikplanen finde gengangere som modernisering af Nørreport station og udbygning af Nordvestbanen mellem Lejre og Vipperød til dobbeltspor, som der allerede dengang var afsat penge til at belyse.

Investeringer i samfundets infrastruktur og bygninger er af betydning for velfærden i dag såvel som for den velfærd, der er til rådighed om 10 og 20 år. Fremtidssikring af velfærdssamfundet handler ikke kun om, at finanspolitikken er finansielt holdbar, men også om, at der er velfungerende infrastruktur og tidssvarende bygninger og anlæg, så man ikke blot udskyder en stor vedligeholdelsespuddel foran sig.

Omvendt må det forventes, at investeringer i de nye sygehuse, som regeringen lægger op til, har en lang horisont, da der endnu ikke foreligger nogle præcise planer.

Arbejdsmarkedspolitik og uddannelse i krisen

Udover at øge de offentlige investeringer er det samtidig vigtigt, at den aktive arbejdsmarkeds- og socialpolitik er helt oppe i gear en periode, hvor arbejdsløsheden stiger. Der ligger især en stor udfordring i at få opkvalificeret arbejdsstyrken til de uddannelseskrav, der stilles på fremtidens arbejdsmarked. Det gælder i særlig grad for de mange ufaglærte, som har valgt lønchecken frem for skolebænken under de seneste års beskæftigelsesfremgang. Offentlige investeringer i uddannelse er en væsentlig faktor til at bi-

drage til øget beskæftigelse og produktivitet på sigt. Her har den aktive arbejdsmarkedspolitik også en vigtig rolle at spille. Derfor er det bekymrende, at regeringen sammen med Dansk Folkeparti har valgt at kommunalisere den statslige aktivering per august 2009. Dels har man allerede i dag – på trods af den rekordlave arbejdsløshed – problemer med at leve op til de målsætninger, der er for den aktive beskæftigelsespolitik. Dels er der næsten garanti for en nedgang i aktiveringsomfanget, da det er erfaringerne fra andre større administrative omlægninger, som eksempelvis oprettelsen af jobcentre.